מסורת הש"ס עם הוספות

א) מגיגה כז. ע"ש, ב) [מנחלין לו. וש"נ], ג) [מוכה לב: ע"ש], ד) [דל"ס יח.], ה) פ"ג מ"א, ו) [מלים נה כל], ז) [נכלות דף נל:], ח) משלי ל טו עי"ש ברש"י, ט) שם פסוק א, י) עי' שה"ש רבה פ"א ד"א שיר השירים ר' איבו וכו' (מ"מ), כ) [לשנת מנוסס], ל) עה ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' על עסקי חנם: (ב) תוס' ד"ה והא אינא וכו' וגס בג' דברי. נ"נ כלומר ממלרס של ג' דברים [וד' דברים] מ): (ג) באר"ד ומרגע דבריס בשמות שלמה סכמופין נלומו ספר:

גליון הש"ס

רש"י ולא מבשקר אינגו מכירו. וכן לא בסקרוה ימות דף קכ ע"א: שם על עסקי חנם ערירות. כל"ל. וכדלקמן ביומא פרק יום"כ נאכל במלרים חנם זס ערירות מהכרס"ל:

תורה אור השלם

א) לֵךְ דְּמִיָּה תְּהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר: [תהלים סה, ב]

ב) עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה: [תהלים פד, ז]

ג) וַיֵּצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֶה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר: [ישעיה סו, כד]

ד) כְּפֶלֶח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: [שיר השירים ד, ז]

ה) הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: [ויקרא כב, לג]

ו) כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי: [ויקרא יא, מה]

ז) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל: [במדבר טז, לג]

ח) וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל יְיָ וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי: [יונה ב, ג]

ט) וְסָלְעוֹ מִמְּגוֹר יַעֲבוֹר וְחֹתוּ מַנֵּס שָׂרָיו נְאֻם יְיָ אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלִם: [ישעיה לא, ט]

י) הֲיַסֵּפֶר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן: [תהלים פח, יב]

יא) כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: [תהלים טז, י]

יב) יִשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל: [תהלים קז, י]

יג) כִּי עָרוּךְ מֵאֶתְמוֹל תֻּפְתֶּה גַּם הִיא לַמֶּלֶךְ הוּכָן הֶעְמִיק הַרְחֵב מְדֶרָתָהּ אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה נִשְׁמַת יְיָ כְּנַחַל גָּפְרִית בֹּעֲרָה בָּהּ: [ישעיה ל, לג]

ליקוטי רש"י

[שייך לדף יח:]

רוחין וישידין ולילין. מדיס יש לסס לורס אדס ואוכלין ושותין כמני אדס, ומזמין בלי גוף ולורה, לילין לורס אדס אלא שיס לסס כנפיס במסכת נדה (נד:) [סנהדרין קט:]. **שלשים ומאת שנה.** עד כאן פירש מן אסתר [בראשית ה, ג]. **האידנא.** עכשיו [סוכה יח:]. **זית טרף בפיה.** כפיס היתה שופלת מזון טרף של זית [סנהדרין קח:]. **הטריפני.** לשון מזון וכן (תהלים קיז) טרף נתן ליראיו [משלי ל, ח]. **נתקללה בבל נתקללו שכיניה.** כלומר אוי לרשע אוי לשכנו. **למורש קפוד.** מיוס ושופות לעיס ומזיקין אס הסכיס אבל עי הסדס ומעני כרס שמתקללו בס עני ישראל הגאה היא לשכניס [ברכות נח:]. **לעי השדה.** ליגרי מקבל לשון גליס כמו יגר שהדותא [מיכה א, ו].

[ע"כ שייך לדף יח:]

לך דומיה תהלה. הסמיקה תהלה לך לפי שאין קן לשמחך המרבה בשמח אינו אלא כגורע [תהלים סה, ב]. **עוברי בעמק הבכא.** אותם העוברים על דתך והם בעומקה של גיהנם בגמי וילנה. **מעין ישיתוהו.** בדמעות עיניהס. **גם ברכות יעטה מורה.** מברכיס ומודיס לשמו ואומריס יפה בן אותנו ואמת דינו וברכות יעטה לנו המוריס אותנו ללכת בדרך הטוב ולא שמענו לו [שם פד, ז]. **כעובי דינר זהב.** דבר מועט לא מסר זהבה דעשרה בו נס [חגיגה כז.]. **מסיק.** מעלה [יומא מג:]. **מפיק.** מוליא [ברכות לח:]. **אשר אור לו בציון.** הס יהיה הלא מוכן לשולפס [ישעיה לא, ט]. **שתי תמרות.** שני דקליס. **בני בן הנם.** סמוך לגיהנס [סוכה לב:].

הגהות וציונים

מ) בדפו"ר (וכ"ה ברש"י) שדומה **עליו.** בכת"י **שמעלה עליו** כאילו **הקריב** קרבן: נ) בכת"י נוסף **מעין ישיתוהו** כמעיין וכו', ונוסח ישר הוא מאד וכ"ה ברש"י (והפסק הנקודה צ"ל אחרי תיבת שיתין, דק"ס): ג) בכת"י ודפו"ר דמחייבי **דינה של גיהנם חדא שעתא** ואתי וכו': ד) [פי' ולא ניכר הברית, ולבקר בהיכלו תרגום ולבשקר בהיכליה (תהלים כז, ד) ערוך ערך בשקר] (גליון): ה) בכת"י ה"נ **דפשעו כבר** (וכ"ה ברש"י שבע"י): ו) [צ"ל בן] (גליון): ז) [צ"ל **כגיהנם**] (גליון) שהכל יורדין לה (כת"י, ועי' דק"ס), ועי' מהרש"א: ח) [בע"י הגי' **חנם**, עי' במהרש"א בח"א] (גליון): ט) ברש"י שבע"י שלא **יוכל** לדבר: י) בכת"י ובדפו"ר נוסף **שפשעו** בחייהם (וכ"ה ברש"י שבע"י, ועי' אות ה): כ) כ"ה הגירסא בכת"י, ועי' תוד"פ ובתוס' רי"ד: ל) ר"ל ולא היה אומר "גמרא הוא" אלא היה מביא קרא (גנזי יוסף ע"ש), וכ"ה הגירסא בכמה כת"י, ועי' תוס' הרא"ש ובתוס' שבע"י (ועי' מהרש"א ובילקו"מ): מ) כנראה קראו כן לפרקי רבנו הקדוש שמתחיל ומונה ג' דברים וד' דברים וכו', והוא באורב מדרשים עמוד תקיב פרק הששה סי' ה (מ"מ), וע"ע תוס' ע"ז יז ע"א ד"ה לעלוקא (מהרש"ל):

למטעי כרם. ויהנו שכיניה ושמה הוא לה שמזכרת לטובה: חכה. עץ שפותח פיו שלא יכול[מ] לדבר: לך דומיה. הכל שותקין כנגדך: שדומה עליו בו. נותין לו יסורין שמקבלן מאהבה: ולך ישולם נדר. אותה דומיה שהוא דומס מיסורין דומה לו כשילוס נדר: מעין ישיתוהו. כמעין של שיתין נקב שבנין המזבח שמיסוך היין של ספליס יולד לתוכו כל השנה כלאמרי' בלולב וערבה (סוכה מט.): הפושעי' בי. עדיין ואפי' בשעת תולעתם ואשם: דא"כ. דהא דר"ל בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא דכתיב ואשם לא תכבה קשיא לידיה לאידיה: [מ]ולא מבשקר. אינו מכירו שהוא יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו ניימול: המוציא והמעלה. המוציא אתכם מארץ מצריס (ויקרא כב) וכן המעלה אתכם מארץ מצריס (שם יא): דפשעי. [נ]מחייסס: מבטן שאול. יונה בן אמתי קאמר ליה: בדברי רבן יוחנן בן זכאי. גרייתא שנסדרה בבית מדרשו בענין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא: ציני. דקליס: כשרין. לגולג: טיט היון. הוא רפש לטובע בו ובלע"ז פנ"ק וסתם טיט היינו ארמוי לבנין: שחת ובאר שחת. תהא מילתא היא: על עסקי הנם. [מ]עריות: תפתה. גיהנס לכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה: בית שאן פיתחו. שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל: משתבח בפירות דעבר ימינא. משתבח בפירות של עבר הנהר פרת כדלקמן: רבקה נכנסת ורבקה יוצאת. ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת דא"כ לא הוי להו קשורות: כמה ראשה ורובה של פרה. שנתנו חכמיס שיעור להרתקת פסין מן הטור שיהו רחוקין כדי לאשה ורובה כדתנן במתני':

[פושעי ישראל אין אור שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב. תימה דגמס' מגיגה (דף כז.) עביד ק"ו מסלמנדרא דתלמידי חכמיס אין אור שולטת בהן מק"ו וי"ל דפושעי ישראל פריסס מתמירי' ואלו תלמידי חכמי' כלל וכלל לא]:

בר מבא וכו'. לא שייך למתשביה בהשהב (ב"מ דף מח:): גבי שלשה יולדין לגיהנס ואין עולין דזה עולה כשקיבל דינו והא דלא חשיב התם פושעי ישראל בגופן והלדוקין כו' דאין עולין לפי שעטויס בגריתא[ד] ואע"ג דמלבין פני חברו חשיב ליה ותני ליה בתס' אחות[ה] מ"מ אשמעינן דמכנה שס הוי מלבין אע"ג דלא ביה בשמיה:

דילמא היינו דירושלים. כדכתיב (יהושע טו) גיא בן הנס וגו' ירושלים ולא גרסינן היינו דמדבר[ב]: **באר** שחת כדכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת. [והיינו באר שחת] ומהאי קרא הוה מצי לאתויי דשמו שאול והא דלא מייתי קרא[ו] ואתה אלהים תורידם לבאר שחת דהאי קרא בקבר כתיב כדמוכח סיפא דקרא אנשי דמיס ומרמה לא יחצו ימיהס: **וצלמות** דכתיב יושבי חשך וצלמות. האי קרא בתהלים כתיב גבי [ז]ארבעה צריכין להודות ונראה כספרים דגרסי בטרס אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות (איוב י'): [חיתית גרסי' דתתית כתיב ביחזקאל[ח] (לא) כשהראה הקב"ה שכל הגויים יורדים לגיהנס כתיב שס אל ארץ תחתית]:

והאיכא תפתה. תימה דלא חשיב עלוקה[ט] ול"ת מפרש דעלוקה שס חכס כמו לאיתיאל[י] והא דמוקי ליה במסכת עבודה זרה (דף יח.) בגיהנס היינו משום דכתיב בתריה שאול ועוצר רחם ומיהו קשה דבפסיקתא[כ] לא חשיב להס בשמות שלמה וגס בג' דברי' (ב) וד' דברים (ג) הכתובים באותו ספר לא חשיב עלוקה ואע"ג דלא חשיב נמי יקא[ל] היינו משום דשמה הוי בכלל אגור והפייט[מ] נמי יסדו בשס גיהנס בזולת אין צור חלף יקדו בהכהבי עלק: **אם** בין הנהרות הוא. משמע דבין הנהרו' לאו היינו בכל ולא כפ"ה שפי' בי' יחסין (קדושין דף עב) גבי בין הנהרות הרי הוא כגולה ליוחסין ובפירקין (דף כב:) נמי אמרי' בכל נמי מקיף לה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא:

שהן

למטעי כרם | וא"ר ירמיה בן אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מתחייב אדם הריגה למלכות מטילין לו חכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את המלך מדת הקב"ה אדם מתחייב הריגה למקום שותק שנאמר [א]לך דומיה תהלה ולא עוד אלא שמשבח שנאמר תהלה ולא עוד אלא שדומה לו[ב] כאילו מקריב קרבן שנאמר [ג]ולך ישולם נדר היינו דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב [ד]עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקב"ה עמק שמעמיקין להם גיהנם הבכא שבוכין ומורידין דמעות[ה] כמעיין של שיתין גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבונו של עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת ויפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים איני והאמר רבי שמעון בן לקיש רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנאמר [ו]וצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים שפושעים והולכין לעולם ל"ק הא בפושעי ישראל הא בפושעי עובדי כוכבים הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דר"ל אדריש לקיש[ז] דאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור פושעי ישראל שמליאין מצות כרמון שנאמר [ח]כפלח הרמון רקתך ואמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקתיך שאפי' ריקנין שבך מליאין מצות [ט]כרמון עאכ"ו אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם[י] ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה[כ] מתקיף לה רב כהנא השתא דאמרת הפושעים דפשעי ואזלי אלא מעתה דכתיב [ל]המוציא והמעלה דמסיק ודמפיק הוא אלא דאסיק ואפיק הכי נמי דפשעי הוא[מ] ואמר רבי ירמיה (בר[נ]) אלעזר שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב [ס]וידדו הם וכל אשר להם חיים שאולה בים דכתיב [ע]מבטן שאול שועתי שמעת קולי בירושלים דכתיב [פ]נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים ותנא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם ותו ליכא והאמר [צ]ר' מריון אמר ר' יהושע בן לוי ואמרי לה תנא רבה בר מריון בדבי רבי יוחנן בן זכאי שתי תמרות יש בגי בן הנום ועולה עשן מביניהן וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשירות וזו היא פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים א"ר יהושע בן לוי ז' שמות יש לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות וארץ התחתית שאול דכתיב [ק]מבטן שאול שועתי שמעת קולי אבדון דכתיב [ר]היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון באר שחת דכתיב [ש]כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת ובור שאון וטיט היון דכתיב [ת]ועלני מבור שאון מטיט היון וצלמות דכתיב [א"]יושבי חשך וצלמות וארץ התחתית גמרא הוא ותו ליכא והאיכא גיהנם גיא שעמוקה (בגיהנם[א"]) שהכל יורד לה על עסקי (ה) הנם[ב"] והאיכא תפתה דכתיב [ג"]כי ערוך מאתמול תפתה ההוא שכל המתפתה ביצרו יפול שם גן עדן אמר ריש לקיש אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחו ואם בערביא בית גרם פתחו ואם בין הנהרות הוא דומסקנין פתחו בבבל אביי משתבח בפירי דמעבר ימינא רבא משתבח בפירי דהרפניא: ובינייהו כמלוא שתי וכו': פשיטא כיון דתנא ליה דקשורות הוו אנן ידעינן דלא הוו מותרות מהו דתימא קשורות כעין קשורות אבל ממש לא קמ"ל ולא מותרות: אחת נכנסת ואחת יוצאת: תנא רבקה נכנסת ורבקה יוצאת: ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה

שהן

נתברכו שכיניה שנאמר ושמתיה לעי השדה למטעי כרם לשכיניה: עוברי בעמק הבכא וגו' עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של מקום. בעמק שמעמיקין להם גיהנם שעה אחת. ואתי אברהם ומציל להו לבר מהבא על הגרי' המשב' ערלתיה כר"ל דאמר אין אור שולטת בפרשעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב. ורשעים אפילו על פתח גיהנם אין חוזרין בתשובה ברשעי אי"ה הוא. ג' פתחים יש לגיהנם וכו': מתני' וביניהן כמלא ב' רבקות. פי' מלשון עגלי מרבק (מלאכי ג) של ג' בקר דברי ר"מ.

שהן בבור בעשר אמות. לא שייך למיפרך מנייתא אתא לאשמעינן כדפריך בפ"ק דקידושין (דף ח.) כיון דלא השמיענו מנין פרות: שתים עשרה כ"ע לא פליגי. הוה מלי למנקט בבור אחת עשרה ושליש ומשהו ולא דק: **רב** פפא ברייתא לא שמיע ליה. והא דמשני לעיל אברייתא יתירות על שלש עשרה היינו בתר דשמעה: **ואם** איתא זו היא מחיצה וזו היא מחיצה מיבעי ליה. קשה דהכא פשיטא ליה דהתרכת דיומדין עדיפי מפשוטין ולעיל אליבא דר"מ משמע ליה איפכא וי"ל דלעיל בעי היכי דכי נמי נתריך בדיומדין יהיה פרוץ מרובה דאז פשוטין עדיפי דאיכא היכר טפי אבל הכא איירי בתרתי דרבה שאם נתריך הדיומדין יהיה עומד מרובה דלקתני מי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפילו בית י' כורין או יותר מותר לכך פריך שפיר זו מתילה וזו מתילה מבעי ליה:

שהן כעשר דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשלש עשרה אמה וכארבע עשרה אמה כעשר הא עשר הויין משום דבעי למיתנא סיפא כשלש עשרה (ו) כשלש עשרה טפי הויין משום דבעי למתני כארבע עשרה וכארבע עשרה הא לא הויא אמר רב פפא א יתירות על שלש עשרה ואינן מגיעות לארבע עשרה א"ר פפא בבור שמונה דב"ע לא פליגי דלא בעינן פשוטין בבור שתים עשרה דב"ע לא פליגי דבעינן פשוטין כי פליגי משמונה עד שתים עשרה לר' מאיר בעינן פשוטין לר' יהודה לא בעינן פשוטין ורב פפא מאי קמ"ל תנינא רב פפא (ו) ברייתא לא שמיע ליה וקמ"ל כברייתא: ארי"ך יות"ר בת"ל חיצ"ת חצ"ר שיבש"ה סימן: בעא מיניה אביי מרבה האריך בדיומדין כשיעור פשוטין לר"מ מהו א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמאריך בדיומדין לא ב דמפיש ועביד פשוטין א"ה האי ובלבד שירבה בפסין עד שירבה פסין מיבעי ליה תני עד (ו) שירבה פסין א"ד א"ל תניתוה ובלבד שירבה בפסין מאי לאו דמפיש ועביד פשוטין לא דמאריך בדיומדין הכי נמי מסתברא מדקתני ובלבד שירבה בפסין ש"מ בעא מיניה אביי מרבה יותר משלש עשרה אמה ושליש לר' יהודה מהו פשוטין עביד או בדיומדין מאריך א"ל תניתוה (ו) כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה מרוחקין אפי' כור ואפי' כוריים ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור אמרו לו לר' יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו בת חמשת כורים ואפי' בת עשרה כורים שמותר אמר להן זו מחיצה ואלו פסין ואם איתא זו מחיצה וזו (היא) מחיצה מיבעי ליה (ו) הכי קאמר זו תורת מחיצה עליה ופרצותיה בעשר ואלו תורת פסין עליהן ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושליש בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ארבע נידון משום דיומד או אינו נידון משום דיומד א"ל תניתוה ר' שמעון בן אלעזר אומר (ו) ג היתה שם אבן מרובעת רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר היתה שם אבן עגולה רואין כל שאילו תחקק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד במאי קא מיפלגי מר סבר חד רואין אמרינן תרי רואין לא אמרינן ומר סבר אפי' תרי רואין נמי אמרינן (ו) בעא מיניה אביי מרבה חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה נידון משום דיומד או לאו אמר ליה (ו) תניתוה ד היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו ה קנה קנה פחות משלשה לא גודריתא דקני אי הכי היינו אילן ואלא מאי קנה קנה פחות משלשה היינו גדר אלא מאי אית לך למימר תרי גווני גדר הכא נמי תרי גווני אילן איכא דאמרי גודריתא דקני קא מיבעיא ליה גודריתא דקני מאי א"ל תניתוה היה שם גדר או אילן או חיצת הקנים נידון משום דיומד מאי לאו גודריתא דקני לא קנה קנה פחות משלשה אי הכי היינו גדר ואלא מאי גודריתא דקני היינו אילן אלא מאי אית לך למימר תרי

מאריך הא מתילה היא: ופירצתה. אוסרת ביותר מעשר: ואלו תורת פסין עליהן. ויש י"ג אמה בין התרכה להתרכה הלכך ביותר מבית סאתים לא מיתכשר: תל המתלקט י'. טפחים: מתוך ד'. אמות תל משופע (ו) אבל מדרונו זקוף קודם שימשך ד' אמות עלה ונתלקט גובהו ל' טפחים וק"ל בהזורק במס' שבת (דף ק.) דלענין שבת הוי רשות היחיד הכא מאי אי קאי במקום א' מן הדיומדין מי הוי כדיומד או לא ולהכי נקט מתוך ד' שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מד' אמות ואפי' עלה גובהו לשפוע[1] לעשר אמות אדעת סמיכתא היא: מרובעת. אמה על אמה ואינה מחוסרת אלא חליקה שיעמוד שבעיתים ותיעשה כמרזב דופן לכאן ודופן לכאן: עגולה. מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליעת עיגול והלשוות אמנעה לפילאתיה ותהא מרובעת ועדיין היא מחוסרת חליקה: אמר' נמי תרי רואין. לר' ישמעאל ותל נמי כאבן עגולה דמי לתנא קמא לא אמרינן תרי רואין: חיצת קנים. שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד: גודריתא דקני. קנים מחוברים הרבה בענף א' סמוך לארץ ומלמעלה הן מתפרשין: תרי גווני אילן. לשמעי' אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויתקק ולשמעי' אלי אע"ג דליכא למימר הכי שרי הואיל ותתחיל אחד הוא[1] כדיומד אבל קנה (ג) פחות מג' לא: מאי לאו גודריתא דקני. וש"מ דאע"ג דאין עוביו (ג) ד' כגובה עשרה אמרינן רואין: לא קנה קנה פחות מג'. דעשוי כדיומד ממש ובלא רואין איכא תיקון מעליא: אמר

הגיה מהר"ם בשם ס"א שע"ל דאין עוביו **אחד** בגובה עשרה [וכ"ה בדפו"ר, ועי' רש"ש], והנה בכת"י ליתא כלל תיבת "ד" ונראה שתיבת דאין "עוביו" צ"ל דאין **עוביו ו'** בגובה י' [וכהגהת הב"ח ע"פ הרש"ש] (דק"ש):

עין משפט נר מצוה

ו **א** מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכ"ז:
ז **ב** שם הלכה כט:
ח **ג ד** ה שם הלכה מח:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר של ד' ד' בקר. תנא רבקה נכנסת רבקה יוצא'. ת"ר כמה **ראשה ורובה של פרה אמתים**. וכמה עוביה של פרה אמה וב' שלישי אמה שהן כעשר אמות. ר' יהודה אומר כי"ג וכי"ד נמצא לר"מ עובי שש פרות כל פרה אמה וב' שלישי אמה עשר אמות. ולר' יהודה דתני ח' פרות י"ג אמה ושליש. **אמר רב פפא בבור שמונה דברי הכל [דלא בעינן] פשוטין** דהא אפילו לרבי מאיר דאית ליה עשר אמות בין הדיומד פש ליה תרתי אמתי ריוח לכל רוח דמעייל ליה לפרה ראשה ורובה התם ומשקה לה. דדיומדין הללו יש להם ו' טפחים אילך וד' טפחים אילך נמצא לר' מאיר שיעור הדיומדין ב' אמות ובין הדיומדין כעשר אמות הרי י"ב אמות על י"ב אמות. וכ"ש לר' יהודה דפש ליה ה' אמות ושליש. **בבור י"ב אמות דברי הכל בעינן פשוטי'** דאפילו לר' יהודה [לא] פש ליה אלא אמתא ושליש כי פליגי בבור דאית ביה יתר מה' אמות עד י"ב אמה. ולא כל י"ב אמה בכלל אלא י"א אמה ושליש לר"מ בעי פשוטין לר' יהודה לא בעי פשוטין. פשיטא. דפריך רב פפא לא שמיעא ליה הא ברייתא דיהיב שיעור דפרה בארכיה ועביה וקא מפרש כי הא ברייתא. **בעא מניה אביי מרבה האריך בדיומדין** הקבועין בזויות כשיעור פשוטין. פי' הפסין העומדין בזויות נקראין דיומדין מפני שהן מרובעים ונראין ששה טפחים לזה הצד וששה טפחים לצד האחר. והפס העומד באמצע נקרא פשוט עתה אם האריך בפס שבזויות כשיעור י"ב טפחים מהו ואסיקנא ללישנא קמא דלא כדיומדין דמה. **ועוד בעא מיניה יתר מג' אמה ושליש אמה** לר' יהודה במה ממעט פשוטין עביד או מאריך בדיומדין ואתא למיפשטה מהא דתניא וכמה הן הפסים מקורבין לבאר כדי ראשה ורובה של פרה. וכמה הן מרוחקין כן הבאר אפי' כור ואפילו כורים. ר' יהודה אומר **בית סאתי' מותר**. יתר מבית סאתים אסור. אמרו לו אי אתה מודה בדיר או בסהר מוקצה וחצר אפי' בית י' כורין שמותר. אמר להן אלו כולן יש בהן מחיצה לפיכך מטלטלין בכולן אבל בביראות פסין (מלא) [ולא] מחיצות וא"ת בדיומדין מאריך להו גם אלו מחיצות הן. ושנינן הכי קאמר הללו דיר מוקצה חצר סהר תורת מחיצה עליהן ופרצתן בעשר. אבל ביראות תורת פסין עליהם ופרצתן בי"ג אמה ושליש. **בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה** מתוך ד' נידון משום דיומד אי לא. א"ל תניתוה. היתה אבן מרובעת בראש הזוית רואין כל שאילו תחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד. ואי לאו אינו נידון משום דיומד ר' **ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקא אומר** אפילו היא אבן עגולה רואין כל שאילו תחלק ותחקק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד [שמעינן] (מי') דחל המתלקט י"ט גובה מתוך ד' אמות אורך נידון משום דיומד. **ותוב בעא מניה חיצת הקני' קנה קנה פחות** מג' טפחי' נידון משום דיומד אי לא ופשט ליה מהא דתניא היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד והא חיצת הקנים דקתני לאו חיצת קנים (פחות) קנה קנה פחות משלשה הן. ודחי לא. **האי חיצת קנים גודדייתא דקני הן**. פי' עיקרי הקנים שהן מחוברין כולן כאילו קנה א' **אי הכי היינו אילן**. כלומר גודדייתא (דקני) דומין לאילן שעיקרו א' ואמרי' מפוזרין כו' עד תרי גווני

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [שבת יט: וש"נ], ז) [תוספתא פרק ח], ג) [תוספתא פרק ח], ד) [לעיל טו.], ה) שם [סוכה כד:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' משום דבעי למיתני סיפא כשלש עשרה תנא רישא בעשר כשלש עשרה הא טפי הויין: (ב) רש"י ד"ה מרי גווני וכו' אבל קנה קנה פחות: (ג) ד"ה מאי לאו וכו' לתרי עוביו שלשה [ד] בגובה עשרה:

ליקוטי רש"י

תניתוה. משנה היא [רשב"ם ב"ב פה:]. **דמפיש.** מוסיף [ע' שם קסא.]. **בדיר.** על בהמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבלן בגללי הבהמות. **וסהר.** לבהמות על עיר. **ומוקצה.** רמקה שאמרו הבמים. **וחצר.** שלפני הבמים כל הני הקיפן לדירה הוא [לעיל יח.]. **המתלקט.** שהוא מדלין והולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה עשרה מתוך ארבע אמות [שבת ק.]. **חיצת הקנים.** קנים מחוברים. מלא שהיו נטועים כסדר ממילה. **דיומד.** דיו עמודין עמוד אחד נראה כשנים שעשאו במרזב ונוטה אחד מממילותיו לדרום ואחד לצפון כדי עביד ד' דיומדין לד' הפילות יש לכל ממילה ג' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן [לעיל טו.].

הגהות וציונים

(א) ס"א תני **ובלבד** שירבה פסין (גליון) כ"ה בדפו"י (גם לעיל בסמוך): (ב) נדצ"ל ואם איתא "זו מחיצה וזו מחיצה" ותיבות "מיבעי ליה" לא גרסינן, דהא מה תשובה היא זו אם יאמר ר' יהודה כך בדבריו לחכמים אדרבה עדיין יקשה עליו מאי שנא (מראה אש) וכן נראה בתוס' רבינו פרץ דאינו גורס תיבות אלו וקושית הגמ' היא דא"כ לא הוה פליג ר"י אחכמים, ועי' חי' הר"ן שמבאר כפי הגירסא שלפנינו וקושית הגמ' היא דהו"ל לר"י לחלק בין מחיצה למחיצה: (ג) צ"ל יש **בחלל שבין המחיצות** (דפו"ר): (ד) בדפו"ר נוסף שזה שיעור **כל** היקף שלא כתיקנו: (ה) בדפו"ר תל משופע **קצת** אבל מדרונו זקוף **שקודם** שימשך: (ו) בדפו"ר גובהו **בשיפוע זה** לעשר אמות: (ז) [גירסת מהר"ם והוה] (גליון) וכעי"ז הוא בדפו"ר **הוי** כדיומד: (ח) נראה שיש ט"ס בהגהתו וצ"ל **ששה** [דהוו שיעור דיומד] (רש"ש, גנזי יוסף ועוד), ומהרש"ל (בדפו"ר) **הגיה** וכן

אמר ליה מותר. דהא ליכא דיורין בין הפסין לליסרו עלייהו לליהוי מוציא מרשותו לרשות חבירו: שתים מאי. שתים זו אצל זו ומחיצה ביניהן ושתיהן רואין בין הפסין: אסור. לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש (פ) טעמא רב הונא: ואפי' עירבו. דרך הפתח שבמחיצה שביניהן דהשתא חדא מיהא ליכא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרוחה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר הני דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות לחבירו אחד שאסור להוציא לחבירו אלא א"כ נשתתפו ה"ע [ד] משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר חבירו ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב בחתת החצירות דרך בין הפסין והתם ולמי לא מהני לכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי סתום תקון ואורכו יותר על רחבו [ו] וזה מפולש לארבעה לדדין: עירבו מותרין. דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא ולא אסרן אהדדי לתך גזירה לא חיישינן: דהדדן וערבן. שנפרצה [ז] ביניהן פירצה גדולה בסופה שגלוי לכל שרשות אחת היא [ח]: ישבו מים בשבת מהו. לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה [ט] או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי ישבו ואסור ואכל פסי מירחות קאי: כלום נעשית מחיצה. כלומר כלום הותרה ממילה כו אלא משום מים [י]: ישבו מים בשבת. וחזרו ונאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: מיניה דמר. רבה שהיה רבו: ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי. דמותר דהא קיימא לן [יא] כל מחילה הנעשית בשבת שמה מחילה: לא שנו. דשמה מחילה: אלא לזורק. שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב דמלאכתה ולאי מחילה היא: אבל לטלטל אסור. דרבנן גזור עליה: אמזיד איתמר. וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מחילה כל שכן דמותר: הזורק. מרשות הרבים לבין הפסין של מירחות: חייב. חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא: אי לאו מחיצה. מלאכתה היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה: היכי שרו רבנן למלאות. ולהוציא מרה"י לרה"ר משום דוחק: בעין פסי ביראות. ומין שם טור: מפסקתן. שמין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לצדדין לחתי דריסת רגים ומבטלי מחיצות: כאן הודיעוך. תכניס כמה גדול כתן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רגים: מותר להקריב כו'. פריסנא לה לכולה מתני' ברגים פירקין: אלא א"כ הכנים ראשו ורובו. דחייסי' שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו: וכן

דהדדן ערבן. והכי פירושו שתים אסורות אפי' עירבו ואם עירבו כו' דהיינו כלומר דהדדן וערבן מותרות כשעירבו: אין כאן. אע"ג דאמרי אית ליה [ט] שבת הואיל והותרה הותרה מודה הכא משום דליכא מחיצות:

מחיצה

תרי גווני אילן הכא נמי תרי גווני גדר בעא מיניה אביי מרבה חצר שראשה נכנס לבין הפסין מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה א"ל מותר שתים מאי אמר ליה אסור אמר רב הונא שתים אסורין ואפילו עירבו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין רבא אמר עירבו מותר א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך [א] חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל שתים אסור בד"א שלא עירבו אבל עירבו מותרין לימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא התם דהדדן וערבן בעא מיניה אביי מרבה ישבו מים בשבת מהו א"ל [ב] כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן בעי רבין ישבו מים בשבת ובאו [ג] בשבת מהו א"ל אביי ישבו בשבת לא תיבעי לך דבעי מיניה דמר ופשיט לי דאסיר [ד] באו נמי לא תיבעי לך דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת [ה] ותניא [ו] כל מחיצה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון [ז] שמה מחיצה ולאו אתמר עלה אמר ר"נ לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל לא [ח] כי איתמר דר"נ אמזיד איתמר אמר ר"א [ט] הזורק לבין פסי הביראות חייב (א"ל) פשיטא אי לאו מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות לא צריכא [י] דעבד כעין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכה חייב הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי [יא] לא צריכא אע"ג דקא בקעי בה רבים ומאי קמ"ל דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הא א"ר אלעזר חדא זימנא [ב] דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר [ג] מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך [ד] רבי יוחנן ור"א דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות אי מהתם הוה אמינא כאן ולא סבירא ליה קא משמע לן כאן וסבירא ליה [ה] ולימא הא ולא בעי הך [ו] חדא מכלל חבירתה איתמר: מותר להקריב לבאר וכו': [ז] תנן התם לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים אלא אם כן מכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה

כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (ד' קפ:) ספינות שנתקשרו מערב שבת והותרו ומזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון (ג) במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד לאוריתא אי נמי לא קאי אמזיד:

קמ"ל כאן וסבירא ליה. ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן [ד]: **לא יעמוד אדם.** בפרק בתרא (ד' עט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכנס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן [ה] ורש"י תירץ לקמן [ו] דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דחוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ומו במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (ג) (אמות) אמרינן [ז] ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא יוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום א' ולפי זה היה מותר להוציא לרשות הרה"ר ולזרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' עט.) הוא ברה"י ופי' התמה ברה"ר מהו הייו משום דמי דגליס מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחיס בפי' האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משתשיכה אלי שדי (ד) ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ומו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא טוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוציא לרשות ברה"ר ולזרוק וא"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת [ט] לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי יריו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחתי אע"ג דאינם נחיס עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוציא (שבת ד' פ.) הוליא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו [ז] גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוליא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הוצאה בהדי הנך הא בעידנא דמיחייב עליהו דהייגו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהוצאה עד שיגיעו במעיו אלא אהוצאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח: וכי

מחיצה העשויה בשבת. דאמרי' (הכל) [בכה"ג] (פשט) [פשוט] ליה גודדייתא דקני בעא מיניה. **ותוב בעא מיניה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל ב' חצירות נכנסות לבין הפסין אסור. אמר רב הונא ואפי' עירבו** חצרות זו עם זו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין כו' (ורבה) [ורבא] אמר עירבו מותר ותניא כוותיה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל בתוכה לבין הפסין וכו' ושתים אסור בד"א בשלא עירבו [אבל עירבו] מותר **ורב הונא משני בהדדן וערבן.** כלומר אלו ב' חצרות הנכנסות לבין הפסין הדדן מתערבן או כגון שביטל אחד מהן רשותו לחבירו והויין כחדא. אבל אי לא הדדן ומתערבו אסור וזו שנויה היא. והלכתא כרבא: **בעא מיניה אביי מרבה ישבו מים בשבת** מותר לטלטל בין הפסין או לא. ופשיט ליה לא נעשו פסין מחיצות אלא בשביל המים ישבו המים בטלו המחיצות **ואמר אביי באו מים בשבת** לא קא מיבעיא לי דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בין במזיד בין בשוגג שמה מחיצה הלכך כיון שבאו מים מותר. והא דאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור במזיד אתמר. והני מיא לא במזיד הביאום. אלא מימי המטר וכיוצא בהן באו מעצמן: **א"ר אלעזר הזורק מבין דה"ר לבין פסי ביראות** חייב וכן הועשה כמין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכו חייב דכרה"ר דמי ואע"ג דבקעי ביה [רבים] [ודבר] דתנן [ואם היתה דרך הרבים מפסיקתה יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אין צריך ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויהו כאן הודיעוך כוחן של מחיצות דאע"ג דבקעי ביה [רבים] כיון דקיימי מחיצתא כרה"ר דמי: **פיסקא מותר להקריב לבאר כו'.** תנן התם בסוף המסכתא לא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"ר אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה כו'

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבת קפ: לקמן כה., ב) שבת ו: לקמן כב., ג) [לקמן שם], ד) [מגילה כט:], ה) [שם וש"נ], ו) שבת יפ. ע"ש לקמן לט., ז) עי' לעיל ה. יב: אולם עי' רשב"א וריטב"א שלא העתיקו הא דארכו יתר על רחבו דלא נאמר לענין עירוב אלא לענין תיקון לחי (עי' גאר"י), ח) כלעיל יז. ע"ש, ט) [לקמן לג:], י) דף כב., כ) דף צח., ל) צט. בד"ה רישא רבנן, מ) לעיל דף ט., נ) [כריתות יג: ושם].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסור לטלטל וכו' כדמפרש רב הונא טעמא שס"ל: (ב) תוס' ד"ה כי אימתי וכו' להיתרן הראשון וכן מחצלות כו' ממזיד לא חזרו: (ג) ד"ה לא יעמוד וכו' ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' אמרינן כל"ל ומיהא "אמות" נמחק: (ד) **בא"ד** אדרבה משתשיכה לאי שדי להו' אתי לידי חיוב חטאת:

הגהות וציונים

א) בכת"י נוסף ובאו מים בשבת, ולפי' רש"י דחדא איבעיא היא הוא מיותר אבל לדעת הרמב"ם והמ"מ דב' בעיות בעי רבין אתי בזה לאשמעינן דבאו מים בשבת היינו אפי' ישבו כבר מערב שבת ומילתא אחריתי היא (ע"פ דק"ס, עי' רש"ש, תורת חיים, שפ"א, וביולקו"מ): ב) "בין באונס בין ברצון" ליתא בכת"י ובדפו"ר (וכן ליתא לקמן ובשבת) ואיני יודע מי הכניסו בדפוסים שאח"כ (דק"ס): ג) בכת"י ודפו"ר **דרך הרבים** (ותיבת "רשות" ליתא, ועי' הגו"צ לקמן במשנה): ד) נדצ"ל היינו **נמי** משום דנתנו (באה"מ): ה) בדפו"ר שנפרצה **מחיצה שביניהן** פירצה גדולה וכו': ו) כזה צייר המהרש"ל [והיינו שהפירצה הנוספת דהדר וערבן הוא בסוף הכותל לצד רה"ר בצד השני הרחוק מבין הפסים], אולם עי' ריטב"א שפי' בדעת רש"י שנפרצה הפירצה בראש הכותל לצד בין הפסים [עי"ש עוד ועי' גנזי יוסף, ועי' הפי' באופנים אחרים ברשב"א ובמאירי ותוס' רי"ד] וע"ע בהגהות על המהרש"ל: ז) בדפו"ר נוסף **והרי יבשו**: ח) צ"ל דהא **תניא** כל מחיצה (מהר"ם, חכמת מנוח ועוד) ונראה שכצ"ל גם במהרש"ל עי"ש: ט) תיבת "זאת" נמחק (מהרש"ל): י) בגמ' שם איתא כלפנינו (עי"ש), ומסתמא כוונתו להגיה "שרי" כלפנינו במקום מה שאיתא בדפו"י "שריח":

עין משפט נר מצוה

מ א ב ג שס הלכה לד: י ד ה מי' שס הל' לד ופט"ז שס הל' כב טוש"ע ח"מ מ' שסב סעיף ג: יא ו ז ח מי' פי"ז שס הלכה לג:

רבינו חננאל

גוחני אילן איכא דאמרי (הכל) [בכה"ג] (פשט) [פשוט] ליה גודדייתא דקני בעא מיניה. **ותוב בעא מיניה חצר שראשה אחד** נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מחוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה אבל ב' חצירות נכנסות לבין הפסין אסור. **אמר רב הונא ואפי' עירבו** חצרות זו עם זו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין כו' (ורבה) [ורבא] אמר עירבו מותר ותניא כוותיה חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל בתוכה לבין הפסין וכו' ושתים אסור בד"א בשלא עירבו [אבל עירבו] מותר **ורב הונא משני בהדדן וערבן.** כלומר אלו ב' חצרות הנכנסות לבין הפסין הדדן מתערבן או כגון שביטל אחד מהן רשותו לחבירו והויין כחדא. אבל אי לא הדדן ומתערבו אסור וזו שנויה היא. והלכתא כרבא: **בעא מיניה אביי מרבה ישבו מים בשבת** מותר לטלטל בין הפסין או לא. ופשיט ליה לא נעשו פסין מחיצות אלא בשביל המים ישבו המים בטלו המחיצות **ואמר אביי באו מים בשבת** לא קא מיבעיא לי דהא כל מחיצה שנעשית בשבת בין במזיד בין בשוגג שמה מחיצה הלכך כיון שבאו מים מותר. והא דאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור במזיד אתמר. והני מיא לא במזיד הביאום. אלא מימי המטר וכיוצא בהן באו מעצמן: **א"ר אלעזר הזורק מבין דה"ר לבין פסי ביראות** חייב וכן הועשה כמין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכו חייב דכרה"ר דמי ואע"ג דבקעי ביה [רבים] [ודבר] דתנן [ואם היתה דרך הרבים מפסיקתה יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אין צריך ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויהו כאן הודיעוך כוחן של מחיצות דאע"ג דבקעי ביה [רבים] כיון דקיימי מחיצתא כרה"ר דמי: **פיסקא מותר להקריב לבאר כו'.** תנן התם בסוף המסכתא לא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"ר אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה כו'

ליקוטי רש"י

וישתה ברשות הרבים. ויוציא לתוכו לרה"ר ושמה גזירה שמא יכנס הכלי אצלו [לקמן צט.].